

Ricard Salvat: «A l'entorn de l'obra de Subirachs». Catàleg de l'exposició: Subirachs: obres de 1949 a 1980, Galeria Tertre, Mataró, 1980

Subirachs presenta a Mataró i arrel del cinquè aniversari de la interessant i ben orientada Galeria Tertre, una exposició antològica de la seva obra. Del mes de gener al mes de març passats Subirachs va oferir-nos una altra mostra antològica a la **Galeria Daedalus** de Barcelona. Si recordem el conjunt d'escultures de diverses etapes que va donar a conèixer a la **Galeria Biosca** de Madrid, veurem que Subirachs està assajant mirades globals sobre la seva obra en espera –volem suposar i desitgem- de la gran mostra antològica que no hauria de tardar a arribar.

L'arc que abraça l'exposició de la Galeria Tertre és molt més ampli que el que recorria la de la Sala Daedalus. Aquí es comença l'any 1949 en el camp del dibuix i el 1953 en l'àmbit de l'escultura, per cert amb una peça clau: «Europa» de l'època expressionista de l'autor.

El visitant tindrà, per tant, possibilitat de conèixer, de veure aplegats, uns trenta anys de producció d'un dels creadors més importants i decisius que tenim a Catalunya.

Tota reunió d'obres d'etapes esglaonades acostuma a ser una suggestiva invitació a la reflexió. Tot recorregut ampli i global porta gairebé sempre a treure conclusions sobre la feina, sobre la trajectòria d'un artista, i sobre les constants fonamentals de la seva tasca. En aquest cas, a més, l'artista es troba en plena maduresa i en plena joventut creadora a l'hora, la qual cosa pot portar a pensar que les conclusions que es poden treure tenen un certs accents de relativitat, car en el fons són projecte de futur.

Martin Heidegger, al seu penetrant i admirable opuscle «*Die Kunst und der Raum*» (*L'art i l'espai*) apunta alguns elements essencials del llenguatge escultòric. Diu Heidegger: «Allò que l'escultura produeix són cossos. La seva massa que està constituïda de diversos materials, està formada o modelada de manera múltiple. La formació, el modelament té lloc en una delimitació que és inclusió i exclusió en relació a un límit. Per aquest fet, l'espai entra en joc. Està ocupat per la forma plàstica, rep la seva marca com a volum clos, volum foradat d'obertura i volum buit. Estats de fets ben coneguts i, malgrat tot, rics en enigmes».

Pensem que aquestes paraules poden ajudar a comprendre quina és l'aportació última de l'obra de Subirachs. Mirem, ara, de desxifrar alguns dels enigmes que envolten la seva obra.

Subirachs és, abans que res, un gran tècnic que ha tingut la saviesa de fondre el sentit de la feina, de l'obra ben feta dels noucentistes, amb algunes de les fastuositats imaginatives dels nostres modernistes, i, molt especialment, Gaudí. Recordem que l'any passat, a Reus, Subirachs va homenatjar Fortuny i Gaudí en una exposició inoblidable.

El nostre artista es troba, doncs, arrelat a les grans tradicions plàstiques catalanes, tradicions que ha mirat de vitalitzar i modernitzar, a través de l'aportació de l'escultor per excel·lència del segle XX, Henry Moore. Això l'ha portat a aconseguir una obra sàvia i rigorosa, conscient, altament pensada, leonardiana, i a la vegada, molt imaginativa, d'una imaginació que voreja alguns dels abismes més temptadors i enriquidors del surrealisme.

Salvador Espriu ha dedicat a Subirachs unes paraules fonamentals, potser les més penetrants, les més definitòries que sobre ell s'han escrit. Les voldria, ara, recordar: «... però sospito que hi ha un estrany paral·lelisme i molts punts de rara coincidència entre el meu amic i jo, en l'ingent esforç d'explicar-nos sense concessions de cap mena, a través d'una vocació que a l'un i a l'altre omple tota la vida.

Sense dramatismes endevino que hem assentit plenament al nostre destí, en el propòsit d'aconseguir una obra ben feta, sense regatejar el preu que n'havíem de pagar.

Aquest és el valor suprem que ha orientat i ha presidit les nostres existències, al qual hem sotmès tots els altres, alguns d'ells tan respectables. Per humans, tots ells tan respectables».

He tingut la sort de treballar en empreses on m'he trobat, al mateix temps, amb els dos creadors, i he pogut comprovar que tot el que ha escrit Salvador Espriu correspon a la més estricta realitat. Realment hi ha unes grans coincidències entre aquestes dues grans personalitats que vénen, potser, donades o possibilitades per l'admirable aportació noucentista de la qual ambdós parteixen.

Des de la feina acurada, des del sentit flaubertià de l'ofici, Subirachs ha reflexionat, tot al llarg de la seva producció, sobre aquella darrera essència d'escultura a que es referia M. Heidegger. Com a bon noucentista ha centrat tota la seva investigació en un sol tema: la contraposició de dos elements que, essent contraris, el nostre artista arriba a convertir en complementaris. Així la seva obra, vista globalment, és un llarg i apassionat diàleg sobre diversos elements contraposats que acaben relacionant-se i unint-se profundament.

A mesura que les èpoques es succeeixen els temes van canviant. L'«argument», com diria Subirachs, canvia, però el diàleg essencial es manté subjacent. De vegades aquest canvi es produeix en forma de materials diversos, altres és el tema el que es modifica, d'altres encara la tècnica emprada. A l'època abstracta dels anys 60-65 més que tema es plantegen problemes estructurals. A les etapes expressionistes anteriors i al llarg del moment de la nova figuració posterior, Subirachs, de manera oberta i manifesta, juga amb temes literaris, que ajuden a magnificar la teoria de les contraposicions.

Altres elements d'enriquiment del diàleg base són el joc, tot sovint irònic, de la cita de cultures pretèrites, els collages culturals, en especial del Renaixement italià, l'obsessiva oposició entre l'element masculí i el femení i, encara, és el contrast entre dos llenguatges artístics, aparentment antitètics: la pintura i l'escultura, contrast que és una de les aportacions més originals, més personals de Subirachs, començada l'any 1974 i que actualment està portant a les darreres conseqüències.

Amb totes aquestes investigacions Subirachs mira de lluitar per la pervivència. Ell recentment deia a uns estudiants universitaris: «l'art, en certa manera, és una mica una lluita contra la mort. La immortalitat ens ve potser una mica gran, però l'art és una forma de persistir. Jo crec que l'home fa obres d'art perquè sap que s'ha de morir i aquest coneixement, que és a la vegada molt enriquidor i a la vegada molt tràgic, fa que vulgui estar present en l'obra d'art».

Subirachs ha trobat la pervivència a través de la seva obra i, a través d'ella, els seus contemporanis també l'hem trobat una mica.

Sitges, 12 de setembre de 1980